

L'ESQUELLA

DE LA TORRATXA

BARCELONA 29 DE NOVEMBRE DE 1912

Núm. 1770 ————— Any XXXIV

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

10 centims ————— Atrassats: 20

FERIDA PER CARAMBOLA...

...O DE COM AB UN TRET SE'N MATEN DOS.

DE LA NOSTRA SERENITAT INTERIOR

Altres cops la qüestió entre L'ESQUELLA DE LA TORRATXA y l'Ignasi Iglesias amenassa renaixer ab tot el seu seguici d'enuigs, protestes y males cares. A una crítica serena, feta sense sanya ni adulació, del seu *Home de palla*, y a un *esquellot* sense malícia, inofensiu pera'l dramaturg (suprimim adgetius, car fins aquestos en boca nostra són presos per ell com una ironia), ha respost l'Iglesias ab una conferencia, repetició fidel de tantes altres, en les quals el nostre setmanari era declarat enemic del Teatre Català, traïdor a la causa catalana y, per lo tant, molt mereixedor de tota mena de excomunions y de tota mena de repressalies patriotes. Quan un home com l'Ignasi Iglesias no sab veure que'l donar una conferencia sobre la «Vitalitat del Teatre Català», al cap de pocs dies d'haver estrenat una obra, es el pitjor gest d'immodestia que pot cometre un dramaturg; quan no se li ocorre que'l planyers desmesuradament y gastar un any d'energies en un pelegrinatge de propaganda per terres catalanes, sols per unes lleus punxadetes d'un periodic humoristic, es donar importancia a lo que ell, precisament, intenta rebaixar; quan, pera demostrar la seva potencia de dramaturg, sols negada condicionalment, presenta una obra en dos actes, feta ab lleugeresa y sense profundisar ni l'assumpte ni la psicologia dels personatges (*), y quan, finalment, a la seva protesta d'autor agraviat vol sumarhi tota la massa de un partit politic, es que aqueix home està patint d'una obcecació formidable, que'l posa indefens a la malícia nostra, si malícia tinguessim.

No; lo que està fent l'Iglesias no es habil, ni natural, ni pot mereixer l'aprobació d'un sol amic que li vulgui bé, encara que aquets, per no exasperarlo més, cometin la pietosa insinceritat d'afalagarlo. Els conceptes de la seva última conferencia, llegits ab la fredor y calma del qui se sent amo d'una situació, portada per l'adversari ab desacert, ens han produït com una mena de penediment. Ningú deu esgrimir l'humorisme contra un escriptor que's plany, com ell ho fa, y que demostra una tal excitació infantil y un sofriment tan ver, creientse obecte d'una persecució sistemàtica y d'un abandó quasi sacrileg. Perquè lo curiosissim, lo que no deixa lloc a l'ironia, lo que impulsa a una pietat incondicional, es que'l Teatre Català, la patria catalana, la fortitut—com diria el doctor Martí Julià—de la nostra rassa y l'honor del «Sindicat de Autors dramatics catalans», tot això, tan divers y tan sagrat, viu, palpita y està unit a la reputació de l'Iglesias, y les imaginaries ofenses an ell són vers ultratges a lo altre, segons lògiques deduccions que's desprenen dels seus actes y les seves paraules.

Y bé: ab la mà damunt del pit nosaltres declarem que es hora de tranquilisar a un home semblant.

Es, ja, un... diguemne enemic, que se'ns entrega a discreció. Un petit atac nostre'l duria altra vegada a pelegrinar pel món, explicant les seves tristesses; ab una *gacetilla* li

(*) Convenci's l'Iglesias de les detestables conseqüències d'haver perdut tantes hores en donar conferències ditiràmiques.

fariem perdre un any de treballar, tal vegada profitosament. Ell mateix ens ha demostrat que la més futil de nostres cotidianes bromes desperta en ell veritables tempestes, y que no dorm, ni menja, ni sossega. A semblants temperaments es un malvat el qui's proposa felshi mal. Estem espantats de nostre propi poder. En la seva dignitat exagerada no hi troba pas això que dona serenor en les lluites, aquell despreci que es una comoditat y aquella sobtilesa que permet esser agressiu, sense recórrer a l'estridencia que desballesta els nervis. Quan ens hem adonat de que era dins de l'ànima ont rebia els cops, ens hem fet carrec de la situació.

Prou: no volem feros responsables de que l'Iglesias perdi el seu temps en xorques batalles sense gloria, que li acaparin totes les energies; no volem que acabi a l'hora del comensar; de lo que ell valgui, de lo que ell produeixi, no som pas nosaltres sols qui té dret a gaudirse'n. Y de la seva salut tampoc podem esserne els marmessors. Als consells dels amics y a la consideració dels companys y a la que'ns mereix el propi Iglesias, de la bona fè del qual mai hem dubtat, ofrenem, avui, el ram d'olivera.

Això no significa que seguim creient que'l Teatre Català y el mateix «Sindicat d'Autors» hi guanyin res en fer de la crítica teatral una mena d'incenser, ab el qual se perfumi a tothom en la mateixa mida. La sinceritat no ofèn al public, que un dia o altre se'n adona de que l'enganyen; en cambi pot aturar la gosadia dels autors que van a estrenar obres tan satisfets com qui estrena un abric. Valgui aqueix avís pera aturar futures subceptibilitats. Aimem la gloria de Catalunya y del seu teatre y tot esforç que s'encamina a dignificarlo.

Aclarit això, sols ens resta fer veure encara, al propi Iglesias, de quina manera els que, exaltats ab la seva exaltació, han escrit el seu nom honorable en un cartronet, posantlo en una cadira mitjana, en una acera pública, sobre una safata, ont la gent hi tirava calderilla. Diguessin lo que diguessin les lletres del cartronet y fos pera lo que fos aquella calderilla, l'efecte es deplorable, car ningú pot aturar la mala impressió dels tranzeunts que sols llegien el nom y passaven, sentint tal volta florir una idea grotesca a costes de l'autor d'*Els vells*.

Desitjariem que ell medités això, mentres nosaltres donem per llesta y ben acabada pera sempre aquesta polèmica, que enguany no hem pas suscitat nosaltres.

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

MUNICIPALESCA

Entre les notes que l'Arcaldia facilita a la premsa hi havia, l'altre dia, aquesta:

Nòu llevadores municipals, excloses del pressupost, han sollicitat de l'Arcalde que s'interessí a fi de que sia modificat l'acord d'exclusió.

Que es tant com dir que hi hà, a l'Ajuntament, nòu senyores llevadores que no cobren y que, per lo tant, demanen sòu.

Tots els anys, en aquet temps, passa lo mateix. Se discuteixen a Càla Ciutat els pressupostos, sense altra mira, generalment, que la de favorir, no a l'empleat o servidor del Municipi que més treballa y més aptituts demostra desempenyant les seves funcions, sinó al que, en comptes de treballar, intriga, al pidolaire, a l'inepte o impertinent.

El cas de les nòu llevadores no es pas aquet, per això. Són aquestes nòu llevadores que han anat a trobar l'Arcalde—després d'haver anat a trobar mitg Barcelona, a bon segur,—nòu senyores que ingressaren en el cos d'empleats sense retribució de cap mena, encara que la cosa sembli inverossimil a primera vista. Al qui no conegui el mecanisme municipal, al qui no sàpiga les pràctiques burocràtiques que a la Casa Gran s'estilen, no deixarà de ferli gracia el que hi hagi qui s'avingui a prestar de franc els seus serveis. Altres, els qui coneixen el panyo, tenen aquet fet com a cosa senzillíssima y de les més corrents.

No passa dia que no surti, d'entre'l cos d'empleats, algú que s'ofereixi, *desinteressadament*, pera prestar tal o qual servei, superior en categoria al pera'l qual sigué nomenat. Al funcionari que aixís se brinda a carregar ab un pès que podria estalviar-se, res li fa que'l sòu que cobra no estigui en relació ab la plassa que preté. Pel contrari, intriga pera alcansarla. Y si no l'escolten, si oposen a les seves pretensions alguna resistencia, se proveeix, l'home, d'influencies de tota mena y no para fins a obtenir la completa satisfacció dels seus desitjos. Això, pels que són a dintre: pels que suquen ja de l'olla. Altres, com aquestes llevadores que demanen esser compreses en el pressupost, afirmen passar per tot y contentarse ab tot, al solicitar el carrec. Un

cop aquet obtingut, medis troben sempre de sobres pera ferse assignar una soldada.

Aixís se desenrotlla la vida municipal. La cansó de les llevadores es, an el Municipi, la cansó de cada dia. L'un per aquí, l'altre per allà, tira tothom de les carns de la Pubilla, que va quedantse ab la pell y l'òs. El desprendiment, l'abnegació, se tornen aigua de borratges, al discutirse el pressupost. Un servei sense importancia, dèu minuts de vetlla o un estiuieg més llarg que de costum, coses són que constitueixen un merit y que basten pera ferse apujar la mesada, si el qui pidola compta ab bons costats.

Per això desconfiem sempre de quants volen *servir* a la ciutat, sigui en la forma que sigui.

Y, com nosaltres, en desconfia el poble, que, a l'enterarse de que tal o qual senyor no vol cobrar, somriu maliciosament, tot repetint aquell adagi:

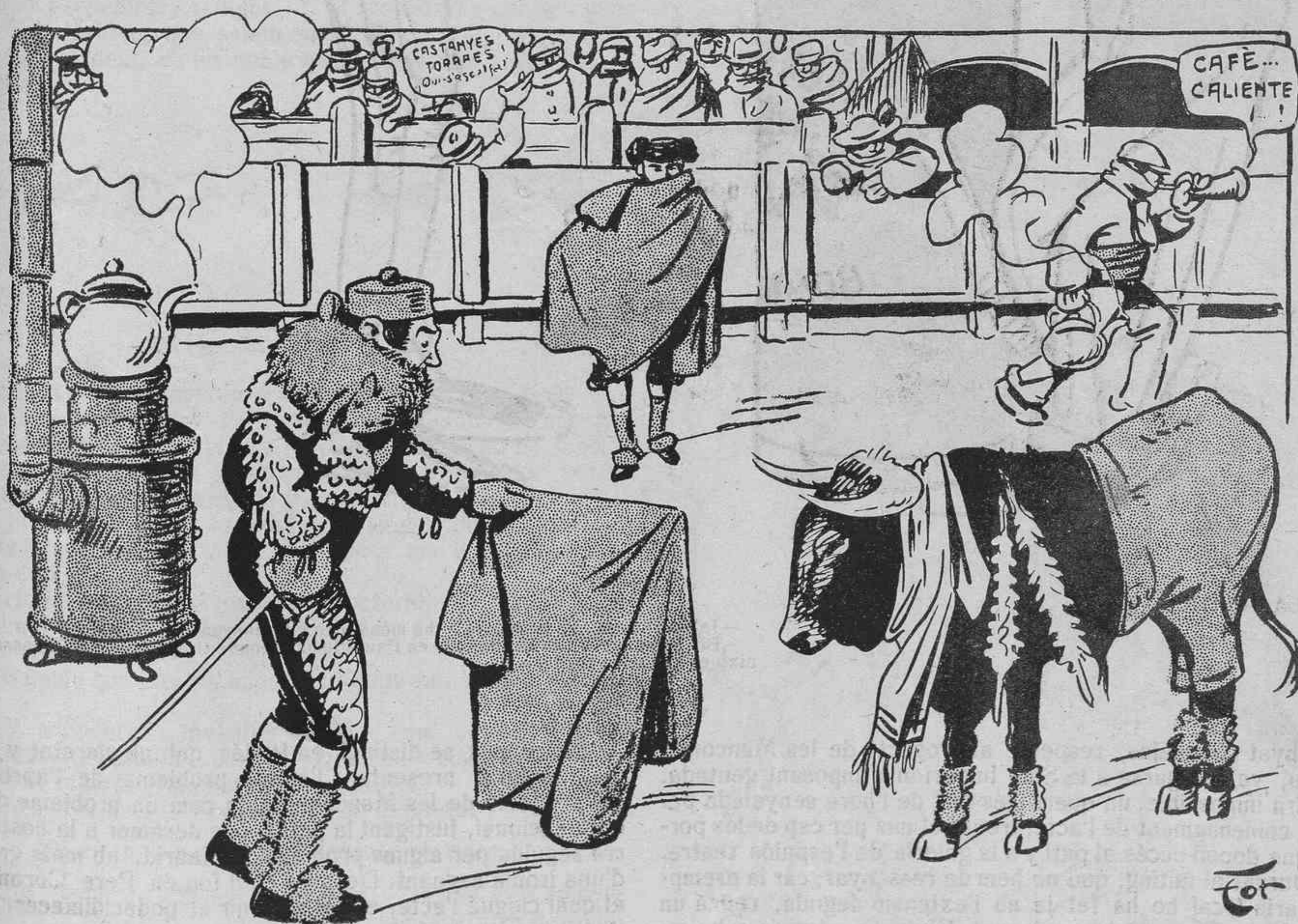
«A la Casa de la Vila y a l'escorxador...».

JUST

El miting nacionalista del diumenge

Fou un acte seriós, com cap aixís s'ha vist de molt temps ensà. Al sol anunci de que'ls vers catalans anaven a fer una pública protesta de la conducta seguida pels hereus del mal-

TOREROS D'HIVERN

—¡Anda..., embizte..., bruto!... ¿No vé tu que, zi tarda a mori, vamo a fallezé lo dô de una purmonía?..

ana

LA POLÍTICA

-Ja veuras, noi, ab en Maura hi hà més ordre y's guanyen més diners...
 -Bé, home... Però tu oblides que en Pau Iglesias sempre tira contra «La Rabassada», y això es lo que'ns convé.

aguanyat Canalejas, respecte al projecte de les Mancomunitats, va aplegar-se a la Sala Imperi una imposant gentada.

Era impossible, un quart més tart de l'hora senyalada pera el comensament de l'acte, treure el nas per cap de les portes que donen accés al pati y a la galeria de l'espaiós teatre.

Durant el miting, que no hem de ressenyar, car la premsa diària local ho ha fet ja ab l'extensió deguda, regnà un entusiasme fortament emocionant. El public, atapaït, vibrava a cada paragraf dels oradors, y aquests, impulsats com per una nova corrent de patriotisme, s'expressaven ab la veemencia propia de les grans solemnitats.

Entre ells se distingí en Rodés, qui, ab claretat y energia, sapigué presentar l'actual problema de l'aprobació del projecte de les Mancomunitats com un problema de decoro nacional, fustigant la política de desamor a la nostra terra seguida per alguns prohoms de Madrid, ab mots grafics, d'una ironia sagnant. Després d'ell fou en Pere Corominas, el qual clogué l'acte, el qui va tenir el poder d'aixecar de la multitud crits de delirant entusiasme.

Com un apostol, tremolós de santa indignació, senyalà l'actitut que devien adoptar els catalans enfront de l'hipòcrita y ambigua conducta dels parlamentaris d'ofici. Deixà

an en Montero Ríos inaprofitable y a l'astut Romanones clavats en la picota, exposat a vergonya pública, pronunciant paraules d'una exaltació cívica, capasses d'encendre els cors dels més gebrats.

El miting donà fi ab una cantada general de *Segadors*. Mentres el local anava desocupantse, aquell allau de patriotes formaven un conjunt de vèus resonants com un trò verament esplendit. El cronista sentí el bon sanglot dels seus llunyans temps de jovincel sentimental, que li pujava a la gola. Y's guardà bé de somriure, doncs allò que's perdia ja en les amplaries del carrer, no deixava d'esser una forsa.

Després, a la Rambla de Catalunya, y a la de Canaletes com ja havíem previst, la policia intervingué pera disoldre aquella manifestació que s'havia format espontaniament. Una saludable reproducció de l'intervencionisme fecond d'altres diades, en que la brutalitat de la forsa pública consagra y circumcisa les creencies d'un poble. Lluiren les fulles de sabre a la grogor del bon sol de Novembre; l'host policíaca, contrariada, empaitava ab furor als tranzeunts; als qui no tenien per què correr, els feien correr, y n'hi havia que corrien de gust, ab els ulls lluents d'entusiasme, ab el somriure excels d'un que ressucita a la vida de patriota vexat y perseguit.

El cronista, prop de casa seva, en la pau santa del seu carrer historic, va sentir una vèu jove que'l cridava pel seu nom.

—¿Ha vist, ha vist?—Era un jovenet de galtes quasi femenils, enceses de vida.

Ab paraula breu, d'alegria continguda, va explicar al cronista que havia rebut dos cops de plà de sabre a lo llarg de l'esquena.

Y va despedirse, radiant. Y el cronista va pensar que'l poble que té joves que saben enorgullirse d'un petit martiri sofert per l'ideal, es un poble que pot arribar a imposar la seva llei.

Toc d'atenció

Poques hores després d'haver terminat la sessió que l'Ajuntament va dedicar l'altra setmana a l'examen y aprobació dels pressupostos del any 1913, parlava jo ab un funcionari municipal, gat vell en aquella Casa y coneixedor, per lo tant, de tots els seus misteris y interioritats.

—Ja ha vist lo que han fet aquets senyors—vaig dirli, aludint a la desastrosa obra econòmica que'ls regidors acabaven de sancionar.

—Ho he vist y ho he trobat molt natural—va respondre'm ell, ab un puntet d'ironia.—L'adagi ja ho diu: «Qui no té pa, moltes se'n pensa».

—Sembla que tots els impostos antics van a esser aumentats.

—Y ademés se'n inventen de nous; com, verbigracia, el que's tracta d'establir sobre la vigilancia y conservació dels panteons, tombes y ninxos dels cementiris.

—Ara sí que podem exclamar, ab el poeta,

Ya ni en la paz de los sepuleros creo...

—No—replicà l'empleat municipal.—La pau dels cementiris serà la mateixa de sempre. Els que'n sortiran descalabrats d'aquest atac als morts, seran els vius.

—Diu que's carrega brutalment la mà sobre els espectacles publics...

—De tal manera, que, l'any que ve, els barcelonins de pocs havers que vulguin distreure's una estona, no tindran

—¿Es dir que no'm té presenta?...
—De moment, no hi caic... La recordo, sí, però no sé si del «Congrés de la Música Sagrada» o del «Lyon d'Or».

—¿Ja ha vist?... Ab això de la nivellació, sembla que l'or anirà a cap diner...
—¡Caram! Me sab greu tenir totes les dents, doncs. Ara seria l'hora de ferme fer una dentadura.

pas altre remei que assistir a les sessions municipals. Sobre aquest espectacle, per ara, no s'hi posa cap dret.

—¿Y lo del gas y l'electricitat? ¿Li sembla bé que, gravats com ja estan avui, s'intenti encara carregarlos més?

—Això ve a demostrar que aquest Ajuntament no es tan amic de les llums com vol fer veure.

—No. Lo que demostra això es que a la Casa Gran s'ha tirat decididament la capa al toro y ja no hi hà respecte que'ls aturi ni consideració que'ls enfreni. La qüestió es fer quartos, sigui com sigui. Y tot, pera portar a cap aquesta ditxosa supressió dels consums, que molt serà que no acabi en punta.—

El meu interlocutor va mirarme ab aire de llàstima.

—Però ¿encara té dubtes, respecte an aquesta qüestió?... Sàpiga y entengui que lo de la supressió dels consums no es més que una excusa que a l'Ajuntament li haurà vingut com l'anell al dit pera amagar la seva desesperada situació econòmica. Mercès an aquesta reforma—que en realitat no reforma res—els senyors regidors tenen ja l'argument preparat pera respondre a tots els carrecs que l'any que ve els fassin els contribuents. «¡Com que varem haver de suprimir els consums!»

—Y lo pitjor es que la tal supressió serà, probablement, una enganyifa...

LA FRENOLOGIA NO ENGANYA

—Prou..., no'n parlem més... Vostè serà ministre.
—¿Vol dir que tinc talent pera arribarhi?
—¡Home.., jo no dic tant!

—¡Es clar!... Com va esserho la desgravació dels vins de taula. ¿Què va succeir, allavors? Ab el pretext de que s'abolien els drets sobre els vins, varen augmentar el preu de les cèdules y el recarrec sobre'l gas. Els vins, en efecte, de moment varen baixar una mica, però després pujaren altre cop, y avui ens trobem ab que, a més de pagarlos al mateix preu que abans, hem de satisfer el recarrec que ab motiu del seu embaratiment ens varen posar en el gas y en les cèdules.

—Vol dir que ab la tan trompetejada supressió dels consums...

—Succeirà exactament lo mateix. Quedarà l'impost sobre l'inquilinat, que en virtut d'aquesta supressió va a establirse, y ningú notarà en els preus dels articles de menjar y beure la més petita millora.

—Y l'Ajuntament, tan fresc...

—¡Naturalment!... Com que això, an ell, a més de no causarli cap extorsió, li vindrà que ni pintat pera complir certs compromisos.

—¿Quins?

—¿Això no sab?... L'impost sobre l'inquilinat exigirà la creació d'un formidable cos de recaudadors, y... ¿que's pensa vostè que són pocs els parents y coneguts que'ls regidors tenen encara pera colocar?...

—¡Sí que estem frescos!... ¿Vol dir que s'avindrà a aguantarho, Barcelona, tot això?

—Barcelona ho aguanta tot. Fentli un discursset de tons ben radicals y distraientla ab quatre flors de drap retoric, se quedarà més contenta que unes pasqües. ¡Es tan bona xicota!...

—Es que, per bona que sigui, si un dia s'adona de que entre les dretes y les esquerres de la Casa Gran l'han deixada sense pa y sense camisa, potser tregui les ungles.

—¡Ah! Si les ha de treure, seria preferible que les traqués ab més oportunitat.

—¿Quàn?...—

En lloc de respondre a la meua pregunta, el funcionari municipal va allargarme la mà y, a modo de despedida, va dirme:

—¿Coneix algun vocal associat, vostè?... Doncs, dõnguili expressions de part meua.

MATIAS BONAFÉ

GLOSARI

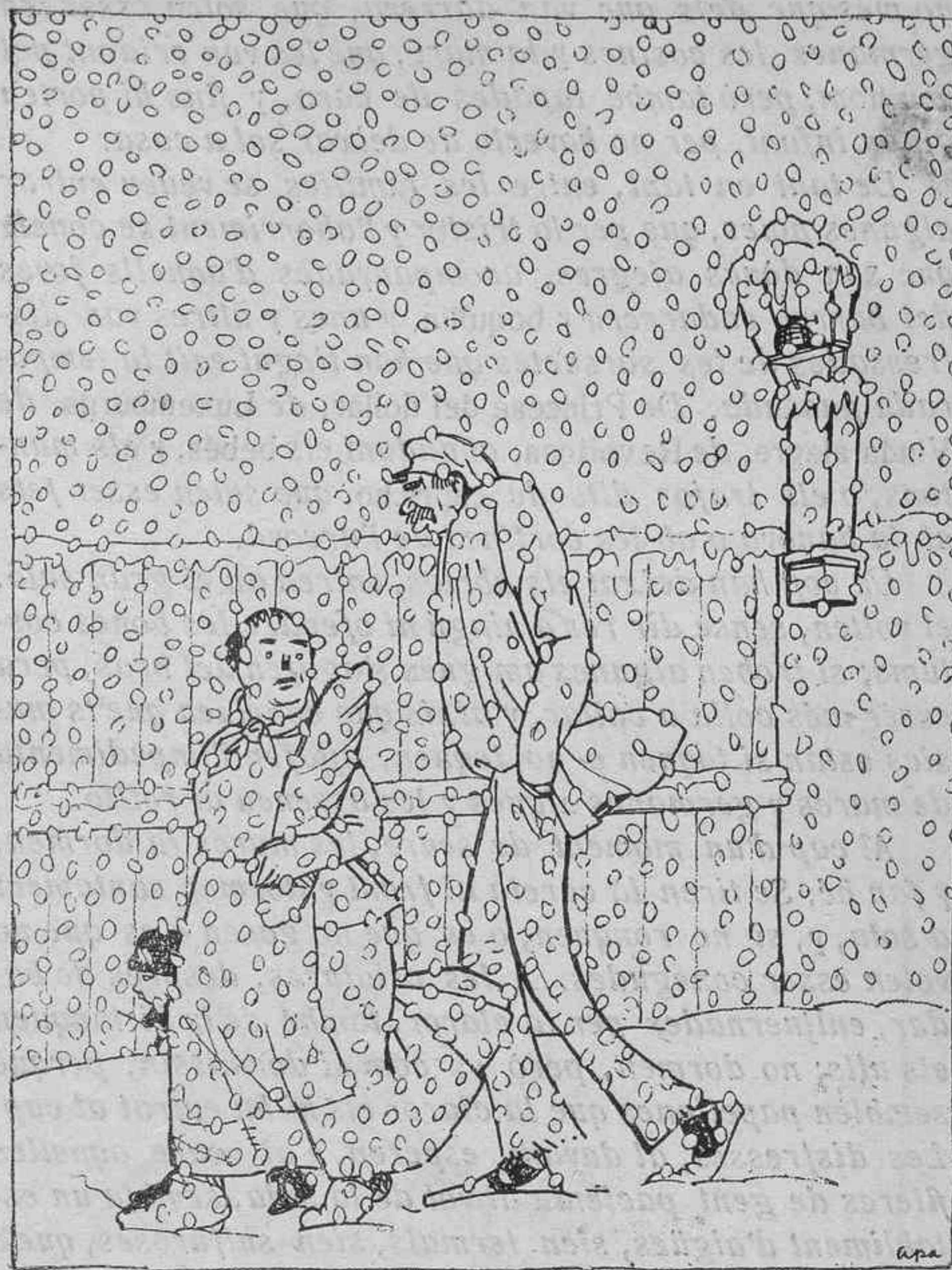
L'ILLA DE LA CALMA

XX

EL BALL DE «LA PROTECTORA»

Al palmèsà, com es natural, li agrada també divertir-se, y pera que's vegi còm se poden fer excessos de diversió sense ofendre a ningú, ni a un mateix, descriurem un ball de disfresses, que, com saben els que'ls frequentan, es allí ont l'home's pot perdre més, per poc perdedor que sia.

Doncs bé; els balls que's donen aquí, a Palma, són tan prudents y lluny del pecat, y quasi diriem tan austers, que, aixís que arriba el carnestoltes, el pare que tingui fills els hauria d'agafar y portarlosi, si no de bon grat a la forsa, perquè vegessin, de petits, que lo

EL SEXE DEBIL

—¡Quin fret, noia!
—Vaja..., vaja... Te n'hauries de donar vergonya. ¿De què't serveix, doncs, esser de la flamarada?...

que creuen perversió es un cau de bones costums, y com que les bones costums aborreixen a les criatures y als que no són criatures, no tornessin a parlar més de la disbaua dels balls y quedessin escarmentats de virtut pera tota la vida.

Lo que tindria d'esser bacanal y es lloc de bones costums, es els dissabtes, a una societat que'n diuen «La Protectora». Una societat molt simpàtica, que no té per missió ni el ballar, ni el carnestoltes, ni res que s'hi assembli; però que, com que tenen un local que es gran, pera poguerhi voltar tots els socis y totes les socies y tots els coneguts dels socis, a més de taules de cafè pera fer la beguda que's vulgui y catafale pera tocarhi els musics, aixís que arriba l'ocasió, se diuen: «Un dia es un dia. Vinguen disfresses y disbaua, y qui vulgui pecar que pequi, y que s'enfonzi tot, y que's reventi, que per això tenim la quaresma, pera purgar el mal que haurem fet, y si un no's pogués esbravar una volta a l'any, què diable!, la virtut no tindria cap merit».

Se muden ells, doncs; se disfressen elles, y cap a «La Protectora», a desenfrenar lo que sia.

Els homes duen el mateix trajo que porten els jorns corrents, però'l barret un aic endarrera, pera que's vegi en alguna cosa que van disposats a fer broma. Les dones, ab la cara tapada, perquè no volen esser conegudes

no més que dels que van darrera, que solen esser les germanes, les cosines y la mare, que les van cridant pel seu nom, però també tapades de cara, y fins hi porten algun infant, per no haverlo de deixar sol a casa.

De tant en tant, entre les famílies, se veuen entrar algunes noies, que per la tristor y l'aborriment se coneix que són dones alegres, acompanyades d'aquells joves del barret endarrera y boquilla, y unes y altres van disfressades de les sarsueles que han tingut exit la temporada passada. De Princesa del dollar, de Luxemburga, de Viuda alegre, de Revoltosa, abundant els bebés, y els mantons, o els trajos dits de capricho, que solen esser fets ab la bànova o ab les cortines de l'arcova.

Un cop han deixat els abrics, entren an el gran saló, el volten, sense dir res a ningú ni ofendre les bones costums; si troben algunes amigues s'agafen del bras, pera esser més colla a callar, y aixís que coneixen que'ls músics estan si toquen o no toquen, agafen l'impedimenta de mares y germanes aixiques y les asseuen al rotllo.

Al cap d'un moment de seure, les mares ja dormen, y fan bé. Se tiren la careta al front y dormen santament a sota, y, si no ronquen, o es que no gosen o es que no volen esser conegudes. A les criatures, després de badar, enlluernades per la claror, també se'ls hi tanquen els ulls; no dormen, però es com si dormissin, perquè semblen papellones que la claror els hi ha entrat al cap. Les disfresses, al davant, esperen, y al veure aquelles fileres de gent pacienta al vol de la sala, sembla un establiment d'aigües, sien termals, sien sulfuroses, que's preparen a jugar a prendes.

Però la música arrenca, y ja hi som. De tots costats surten les parelles y comensa el Ven y ven, y aquella sala queda plena de gent, que volta pera divertir-se. Hi hà qui balla ab la mà apoiada a l'espatlla de la companya, qui balla ab un mocador al coll, qui balla agafantse les mans, com si juguessin a ballmanetes, y qui roda ab una parsimonia que sembla que compleixi un vot. Hi han matrimonis d'edat que ballen tota la nit, com si ell no conegués la dona; alguns que's coneixen massa, sembla que, perquè ella du disfressa, o no l'havien vista mai, o no s'han de veure mai més; però uns y altres ballen tan serios, tan silenciosos y tan a compas, que no més se sent un fregadís, com si esmolessin la catifa, y un se fa creus de que aquell jovent hi hagi anat pera divertir-se.

Després d'aquell Ven y ven, sol venir un vals, y del vals un xotis, y del xotis una americana; però tant si es vals com si no ho és, allí's volta del mateix modo, ab el mateix treball silenciós, seguint els planys del cornet, que sembla que tingui alguna pena que no la pugui treure a fòra. El compas podrà esser diferent, però la missió es callar y rodar, fins que arrenquen una bona suor, y, quan l'arrenquen, ja han complert; se'n van a desvetllar les mares, que s'airequen sobtadament, ab la careta al garró, creient que ja es hora de llevar-se, y mares, infants, balladors y disfresses, se'n van, plegats, a fer beguda.

Els més trempats y més de broma la fan a soles, però en public, a dalt d'unes llotgetes, al descobert, ab aquelles noies alegres que continuen estant tristes, perquè es

el lloc retirat ont poden esser més vistos; els més entrants a la casa, en una saleta secreta, que hi entren ells y tothom qui vol; però'l public, el veritable public, bebés, manolas y caprichos, se'n van al cafè ab els balladors, y allí fan la juerga en familia.

Allí una horxata val vint centims, y com que totes les disfresses s'acontenten ab una horxata, figureuvos, ab dues pessetes, si se'n pot fer de bacanal, y si se'n destapen d'horxates! Tothom en pren tantes com ne vol. ¡No s'hi plany res! ¡Costi lo que costi! Y encara que tots se coneixen y tothom se crida pel seu nom, pera beure s'airequen la careta fins a la boca, y encara d'esquena, y el secret es tan rigurós que sembla que, per anys que passin, ningú sabrà ab qui ha begut: ¡que durarà fins a la tomba!

Però vetaquí que, aixís que ja han begut, les mares, que ja no poden més, se descobreixen y... «sia lo que sia», y com que conegudes les mares també's coneixerien les filles, ¿qui les fa suar més d'incognit? ¡Fòra caretes y parlem clar! Y aixís que acaba la disbaua d'horxates y de gaseoses, se coneixen tant com abans, però's coneixen cara a cara, y, quan van a seguir ballant, el ball, en lloc d'esser de disfresses, ha passat a esser un ball de socis.

Res varia, per això. Es el mateix ball. El mateix rodament de sala, el mateix fregadís de catifa, el mateix plany del cornet, que, com més tard es, més de gust plora, perquè es la són lo que'l fa plorar.

Quan han rodat dos o tres kilòmetres, es hora de despertar aquella estesa de mares, que geuen per les cadires, ab la careta al clatell, com els soldats hi duen el morrió, y emportantseles a rodolons, carregant ab les criatures, que no saben ont són, ni ont han anat, ni si són al matí o al vespre.

Els corridos surten poc a poc, del bras d'aquella conquista que ja portaven conquerida. A la porta hi hà el mateix silenci y el mateix reculliment que si sortissin d'una novena. ¡Ningú ha faltat als manaments! ¡Ni una horxata de més! ¡Ni propassarse! Han anat a un lloc perillós, sense perdre ni una xinel·la al damunt d'aquella catifa, y després que ha acabat la batalla no hi queden més que flors de paper, alguna careta marcida y alguns botons enganxats ab serrells de xals de Manila.

XARAU

Conferencia d'en Lluís Morote

Diumenge al matí, el brillant periodista y diputat a Corts don Lluís Morote, donà, en el «Teatre Principal», la seva anunciada conferencia sobre *Les realitats idealistes de la nova Anglaterra*. El coneixement profund que del tema té el confe-

LA BOTIGUETA DEL DAVANT

—Desenganyi's, donya Manela: l'Espanya que ha tingut un Cid, no n'ha de fer res d'aqueix bluff de l'aviació.

renciant li va permetre estendre's en interessants consideracions y fer l'història política y financiera dels governs anglesos, especialment de l'actual, que desde 1906 ha pres orientacions de germanor entre les terres que componen l'imperi britanic. Parlà especialment de Gladstone y dels seus projectes presentats en 1886 y 1893. L'orador també expressà la seva fè en l'implantació definitiva de les reivindicacions irlandeses. Feu notar que Mr. Asquith parlà de «nacionalitat irlandesa» en el parlament britanic, sense que hagi trontollat res, ni hagi sigut tractat de *filibustero*, ni de separatista, ni d'anti-anglès.

Explicà seguidament, el conferenciant, el conflicte ferroviari y la seva solució en Anglaterra, sense que hi hagués necessitat de mobilisar reserves ni militarisar els obrers. L'intervenció del govern se limità tan sols a procurar l'avinensa de les companyies ab els seus treballadors, fent que les primeres reconeguessin la personalitat dels sindicats obrers. També parlà de la «vaga negra», el desenrotll y solució de la qual fou exposada ab gran precisió y abundancia de detalls pel senyor Morote.

Sentim que l'índole del nostre setmanari no'ns permeti donar més extensió an aqueixes notes.

Terminarem dient que la peroració del senyor Morote fou interrompuda moltes vegades per fermes aplaudiments, rebent a l'acabar nombroses felicitacions, a les quals unim la nostra.

Es llàstima que actes per l'estil no's vegin més concorreguts,

y es més de doldre per quant la tasca de l'«Ateneu Enciclopèdic Popular» es d'aquelles que mereixen l'agraïment del món cultural barceloní.

LICEO.—Dissabte passat va debutar en el nostre gran teatre l'eminent bariton Stracciari, posantse en escena *Un ballo in maschera*, obra d'en Verdi, no representada desde fa molts anys.

Un ballo in maschera, dit sigui ab tots els respectes que'ns mereix en Verdi, va semblarnos una obra carrinlona, antiquada, en la que fins pocs moments hi hà, de lluïment personal dels cantants. La romansa del darrer acte, del bariton, es potser lo més inspirat de l'òpera.

L'interpretació va anar, com diem, a carrec de l'Stracciari, del nostre paísà Famadas y de les senyores Kaftal y Alasia.

Del Stracciari ni cal parlarne; tothom està convensut de que es una de les primeres figures del cant. En Famadas, català, que trepitjava per primera vegada l'escenari del «Liceo», va ferho bé; sobre tot la vèu es bonica y potent, però li falta escola, cosa que's remarcava més al costat del Stracciari.

La senyora Kaftal, bé; però hi hà que reconeixer que està molt millor interpretant el repertori d'en Wagner.

La contralt, senyora Alasia, que debutava, va interpretar d'una manera excelent el paper d'*Ulrika*; debutant també, ab la part d'*Oscar*, la tiple Gelcich, que no obtingué gaire exit, degut, en gran part, a la por que produeix tot dia de debut.

En Falconi, sense esforsarshi, però bé.

ROMEA.—*Entre ruinas*, drama dels senyors Campmany y Giralt.—Heusaquí una obra que té un primer acte que fa esperar quelcom de bè. El conflicte que's planteja entre un gran comerciant, que està a punt de declarar-se en *quiebra*, y la familia d'aquet, que s'entrega a la vida frèvola del gran món, mentres ell trevalla pera salvarlos de la miseria, logra interessar de veres y dona lloc a escenes de contrast, molt humanes. Però cap allà a mitg acte segon se presenta un altre drama, un drama d'adulteri, que res té que veure ab l'acció comensada. El banquer, que ha pogut parar el primer cop del seus acreedors impacients, mercès a l'ajuda d'un seu dependent que estima a la noia del seu principal y es estimat d'ella, sorprèn a la seva muller quan và a la cambra del metge, que viu ab ells pera atendre a l'estat de salut, un poc compromès, del banquer. L'escena passa a les fosques y la muller infidel ha pogut escapar, però ab la remor de la lluita ha comparegut la filla, qui, al donar la llum, se presenta als ulls del pare com la propia culpable. La situació financiera del banquer ja no influeix pera res desde aquest instant. Tota versem-

DESBANDADA DE BISBES

Con el «Congreso de la Música»... a otra parte.

ENTRE BASTIDORS, AL «LICEO»

—No te'n fiis, d'aquet, Cinta. Escolta'm a mi, que ja sabs que jo soc un bon conseller.

—Doncs, si ets un bon *conseller*, vès de procurar-me una bona subvencioneta.

blansa del primer acte resta anulada y comensa una altra acció, plena de sentimentalismes, entre la filla, que vol salvar l'honor de la seva mare; la mare, que no voldria perjudicar a la filla y tampoc se decideix a confessar la culpa; el promès de la noia a qui el pare honradament explica lo succés y la víctima que vol sincerarse y no troba maneres; en fi, tot aqueix embull, que no es pas original ni versemblable, fa decaure l'obra. Se plora massa, se diuen masses vulgaritats ab l'alta entonació tràgica que la situació requereix. Si al principi s'hi nota l'observació directa dels personatges, a l'ultim fins l'ambient es falsejat y, malgrat la cura y talent dels interprets, no commou pas aquella mort del banquer que no pot resistir el mancamment de la dona, com ha resistit el de la filla, precisament a l'hora d'haverse salvat de la fallida.

L'obra fou molt ben presentada y tots els actors, davant dels quals hem de posar a la deliciosa senyoreta Abadía, compliren més de lo que l'obra els hi permetia. Els autors foren cridats en escena unes quantes vegades. El castellà dels senyors Campmany y Giralt una mica massa barceloní.

ESPANYOL.—*La victoria d'Els 110*, farsa en dos actes y tres quadros, original d'Antoni Muntanya, ha sigut molt ben rebuda pel public y hauria estat un exit brillantíssim en altres temps, més calids y més ingenus pera'l Teatre Català. Si dis-

posessim d'espai, els contariem l'argument ab totes les grotesques y heroiques peripecies, y veurien com, desde les primeres escenes, ont queden dibuixats ab perfecta diafanitat els caracters dels protagonistes, en l'acció, senzilla, clara y rectilinia, no hi manquen interès ni lògica, principals condicions que, al nostre entendre, deu reunir tota producció dramàtica, sia del gènere que's vulgui. L'obra, abans que tot, desperta certa joia en l'espectador, per sa visualitat artística, que fuig de les baixes tonalitats acostumades en el nostre repertori modern, y per l'exaltació poètica, barreja de filosofia platònica, de romanticisme y de pocasoltisme ab que l'autor ha sapigut pintarnos el tipo de *Valeri*, heroe per forsa y encarnació dels més nobles ideals de joventut.

Estudiada la comedia literaria y artística, atenentnos al dialóg atapaít de galanures y a la construcció sòlida de les escenes, hem de reconeixer que en Muntanya ha donat un pas molt airós en l'avens de la seva carrera d'autor dramàtic. Es clar que, posats a primpilar, potser hi trobariem coses; per exemple: que's tipos de la cansaladera y del promès postergat resulten un xic carregats de caricatura; que'l dialóg podria espurgarse d'alguna paraula, molt justa en boca de qui la diu, però desagradable sempre a certes orelles; que la primera meitat del segon acte no fa gala de l'espontaneitat y l'animació de tot lo demés; que's versos, molt musicals y plens d'idees boniques, no són sempre tot lo *academics* que nosaltres exigiríem... Però tot això val la pena de perdonarli an en Muntanya, en gracia a la gracia, al magnific intent d'aixamplar horitzonts en l'escena catalana y al bon gust d'haver donat al teatre una obra que, ademés dels intrinsecs merits que acabem d'exposar, té dues qualitats—dues marques, patrimoni personalíssim de l'autor,—que són la simpatia y l'elegancia.

Tota la crítica seria ha fer justicia a *La victoria d'Els 110*, parlantne favorablement. Els quatre de sempre, els que sistemàticament reventen tot lo català, han sigut conseqüents, també, aquesta vegada y han pegat de cego. Aquesta conseqüència no deixa d'esser un elogi més pera en Muntanya.

Els artistes, molt bé, formant els conjunts molt arrodonits. S'hi distingiren, ademés de les dames, el senyors Viñas, Capdevila, Bardem, Aymerich y Galcerán.

Copiem ab gust, del nostre estimat confrare *El Poble Català*, la següent lletra oberta. Creiem que ni el firmant ni els seus companys pendran a mal aquesta reproducció, que li dona més popularitat. Es un document interessant, que ajuda a formar judici sobre la susceptibilitat epidèmica de la joventut que no està per bromes.

Lletra oberta a la direcció de

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

Molt senyor nostre:

Ha arribat a les nostres mans el darrer nombre de la revista que dirigiu, dolguentnos vivament de que en la secció de la mateixa, que du per títol «Esquellots», se vulgui mortificar, a l'ensemps que a l'ignasi Iglesias, als joves que formen la comissió organitzadora del seu merescut homenatge. (1)

(1) Ni una cosa ni altra. ¡Qui s'ho havia de pensar que's mortifiquessin, per tan poc!

En l'«esquellot» que heu tingut la finesa de dedicarnos s'hi veu l'intent de molestar o de satirisar, sigui com sigui, als firmants d'aquestes ratlles. Declarem llealment que esteu en el vostre perfecte dret. Entenem que un periodic humoristic ha de fer gatzara a discreció y ab tot lo que li sembli, sempre que no traspassi els limits de lo correcte, y aquesta confessió la fem nosaltres, joves, que no es precisament vers la sàtira ont les nostres aspiracions s'encaminen, ben al revés d'algú d'entre'ls vostres redactors, que es molt bò pera satirisar a tothom, però desgraciat de qui an ell el toqui.

Però es que en l'escrit de referencia us permeteu estampar unes quantes falsetats que ja no entren en l'humorisme, sinó que, ademés de caure de plè dins de la grolleria, no's poden pendre d'altra forma que com a ganes de fer un xisto, mal sigui dient coses que no han succeït ni molt menys. (1)

El dia de l'estrena de *L'home de palla*, dels tres individus que formen la comissió, dos eren al «Teatre Espanyol», com molt bé pot testimoniar l'Iglesias, qui va estar enraonant ab nosaltres durant un intermedi. L'altre «jove» no pogué assistirhi, per la senzilla raó de que resideix fóra de Barcelona. Ja veu, doncs, L'ESQUELLA, com la seva brometa, aquet cop, li ha sortit un xic desgraciada.

En quant a lo que dieu de que'l pare d'un de nosaltres era, aquell dia, a l'«Espanyol» y que us va dir que *la Comissió no surt de nits*, hem de contestar de la següent manera:

Desgraciadament, ni el senyor Cervelló Sadurní ni el que firma aquestes ratlles en nom dels demés companys, no tenen viu el pare. Es per això, doncs, que quan desitgen sortir de nits en tenen prou ab posarho en coneixement de les respectives mullers. El senyor Perbellini, el dia de l'estrena, duia les claus a la butxaca, ab l'aprobació decidida del seu senyor pare, qui creu que ja es prou gran el seu fill pera disfrutar d'aquet privilegi. En cambi, ell, durant l'estrena de l'Iglesias, dormia ben tranquilament a casa seva. (2)

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA ha volgut fer, referent an aquest homenatge, el mateix joc d'*El Progreso*, qual diari ens dedicà aquell article que no vàrem contestar per allò tan català de que «brams d'ase no pugen al cel». L'ESQUELLA DE LA TORRATXA no s'ha atrevit a atacar de plè, però com que'l seu odi a l'Iglesias (3), d'una o altra manera, sentia necessitat de ferlo rebrotar, s'ha amparat en la sàtira baixa, tonta, ab fonaments falsos y sense consciencia. Nosaltres, que sabem que en la vostra casa hi hà algú de judici recte que pot influir en que aquets casos no se succeeixin d'un modo tan lamentable, ens extranyem de que aquest «esquellot» inoportú, que cau damunt de l'Iglesias y de nosaltres, hagi pogut passar de la redacció a les caixes.

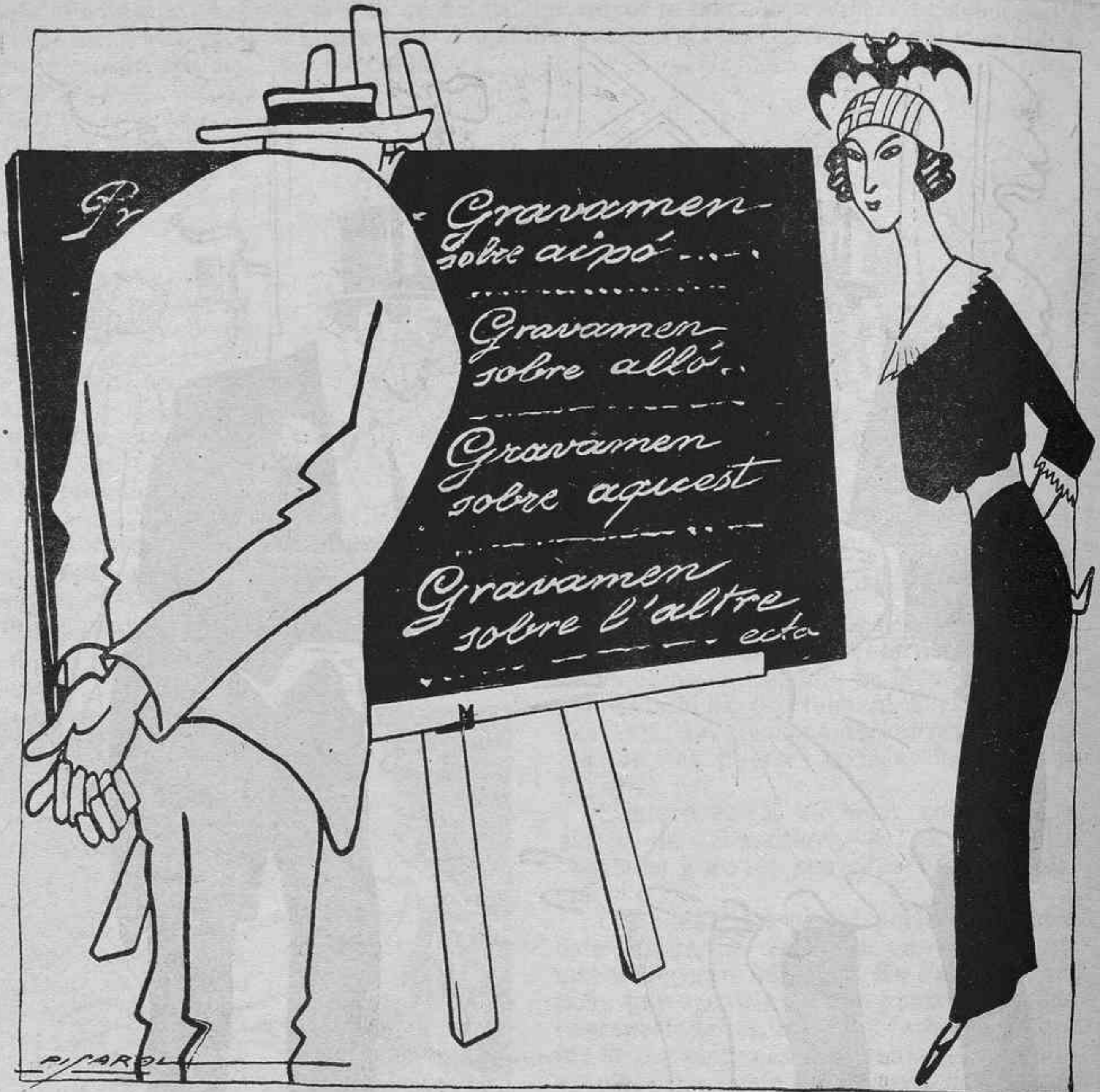
Demaneu a la direcció de L'ESQUELLA el silenci pera sempre més en tot lo que's refereixi a l'Homenatge a l'Ignasi Iglesias. Si no vol contribuir ab la seva firma y ab la seva adhesió a glorificar an aquest home de cor, que sols viu per l'art de Catalunya, que calli L'ESQUELLA, que es cent mil voltes preferible que calli.

Y si no ho feu aixís, no hem d'esser pas nosaltres—fóra d'aquells casos que, com en el present, hi barregeu inexactituts—qui contesti més les vostres impertinencies. El bon poble sab a què atendre's y ell s'encarregarà de contestar ben eloqüentment els odis que sentiu per l'Iglesias y els que esperitualment el segueixen.

Vostres afectissims.

Per la Comissió,

A. SERRANO Y VICTORI

ELS PRESSUPOSTOS NOUS

—¿Es dir que'ns treuran els consums?... Molt bé. Y, després dels consums, ¿què més ens treuran?
—¡El fetge!

CORTESIA DEL TEMPS

—¡Quines ganes d'anar tan carregada, donal... ¿Vol que li porti?...

(1) *El xisto mai s'ha de confondre ab un telegrama del Brusi.*

(2) *Aquet paragraf es d'un fort humorisme, malgrat no'n siguin partidaris els joves de la Comissió.*

(3) *Protestem de tal afirmació. Nosaltres no podem sentir cap mena d'odi per l'Iglesias, y això, ara, ho diem ben seriament.*

ESQUELLOTS

EL Sanxo se'ns ha tornat Atila.
En l'epigrafi d'una caricatura, deiem, la setmana passada, referintnos al nou Governador:
«Per ara, no se sab, d'ell, sinó que es un senyor molt simpatic y molt amable, que té una senyora molt elegant.»
Desde la batalla anti-nacionalista de Lule-Canaletes, ja li co-neixem una gracia més.
La gracia de la garrotada seca.
Vol dir que, ademés de la senyora, ja'ns ha ensenyat la sogra.

Si tot un bisbe d'Urgell,
anant en son automobil,
va caure y va pendre mal,
¿de què serveix Sant Antoni?

**

Cregui'ns a nos, Ilustríssima,
deixi l'auto y vagi a pata;
tingui present que, la vinya,
diuen que la por la guarda.

EL senyor Sostres es molt tranquil.
Aixís que veu que'ls regidors se barallen, abandona la Presidencia y's retira del saló de sessions.
No sé de què li serveixen la vara y la campaneta.
Això d'anarse'n, serà tan còmodo com vulgui, però no està be.
Quan un se casa ha de viure ab comunitat ab la dòna.
¡Y, sinó, per què s'hi casa!

TRASLLADEM els Encants de lloc, sí o no?
Els venedors segueixen protestant del cambi y dient que no's volen moure de Sant Antoni.
Els veïns de la Sagrada Familia, en cambi, no paren d'intrigar prop la comissió sobre la conveniencia del trasllat.
¿Qui té raó, la Sagrada Familia o Sant Antoni?
La veritat llisa y neta
es que, com sempre aquí passa,
ab tot això dels Encants
hi hà una armonia que *encanta*.

QUAN els antics consellers
la ciutat administraven,
pera exercir com a tals
ne tenien prou ab l'acta;
els d'avui, a més d'això,
s'hauran de procurà un catre.

PERA'l dia 16 del mes entrant s'anuncia la vaga general dels obrers de tota Europa, com a protesta de la guerra.
Comentant aqueixa nova trascendental, dos fulanos dialoguen a la porta de Cà la Ciutat.
—Escolti... ¿Y, els treballadors de les brigades municipals, també faran vaga?
—Home, aquets no'n deuran fer gaire..., perquè no treballen gaire.

VETAQUÍ que al carrer de Mallorca hi havia una gran fàbrica de targetes postals pornogràfiques...

¡Quina alegria, els membres de les benemèrites associacions de «La Fulla» y de la «Defensa Social»!

Però, vetaquí que les postals de *marras* han sigut acaparades pel jutjat.

Això ja no'ls deu agradar tant, an els benemerits.

Perquè al Palau de Justicia no'ls en vendran, segurament...

CORRE per' quí un bon doctor
que, si les forses que gasta
combatent als seus companys,
als malalts les dedicava,
¡quina pila d'infeccions
y d'*enteritis* curades!

¡DURO con ellos!
Per ara, en lo que's distingeix més, el nostre Governador, es en clavar *sendas* multas als barcelonins.

En pocs dies, segons conten, n'ha penyorat per valor d'un grapat de mils pessetes.

Si es pera fer llaurar dret als explotadors que gosen faltar a la llei, no hi hà pas res que dir.

Ara, si únicament fos pera adularla, a la llei, y pel tant per cent que diu que en això del paper de multes hi guanyen els... estanquers, aleshores seria cas de no alabarli tant els bons intents.

L'estudiant de l'entusiasme, per aquesta vegada, s'ha amagat d'estudi. Y ens hem quedat sense *Emotionarium*. Com que s'apropen les vacances de Nadal, no es pas extrany que, seguint les bones costums dels estudiants d'aquesta terra, s'ho hagi pres ab deplorable anticipació. Que'ls nostres llegidors li perdonin, com li perdonem nosaltres. Mentres tant, ell recull energies y, si no li passa res nou, tornarà ab el seu prodigiós enginy a la cabriola filosòfica trascendental. Déu li dongui un fecond no fer res pera la nostra gloria.

ACABA de morir, a l'Hospital Civil de Barcelona, el vell matedor de toros Baldomer Castillo.

Déu l'hagi perdonat.

Déu l'hagi perdonat, que lo que es en Noel l'ase'm flic si el perdona,

ni que hagi mort sense un ral
en un llit de l'hospital.

EN el Saló Parés del carrer d'en Petritxol, el conegut artista senyor Meifren, ha exposat un gran número de teles. Totes elles acusen la mà habilidosa del nostre paisatgista tan conegut a Espanya com a l'extranger. En Meifren obté grans efectes, ab una simplicitat de medis verament personals. Sembla que no més li calgui posar el color sobre la tela pera obtenir lo que's proposa. Algunes vegades aqueixa mateixa facilitat li lleva consistencia. De totes maneres, l'exposició de cân Parés es una bella mostra de la potencialitat del nostre artista, havent sigut molt visitada pels aficionats.

**

Aquesta setmana s'ha inaugurat, en el Faians Català del carrer de Corts, una exposició de les obres del conegut artista Alexandre de Riquer. En parlarem, ab l'extensió que's mereix, en el proxím número.

LEGEIXO:
«Las comadronas municipales fueron, ayer, a visitar al Alcalde...»
¿Ja estem aixís, senyor Sostres?
Vaja...
¡Una horeta ben curta!

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20

Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, Olm, 8
BARCELONA

CIENCIAS Y PACIENCIAS

DEL CALAIX D'UN SABI

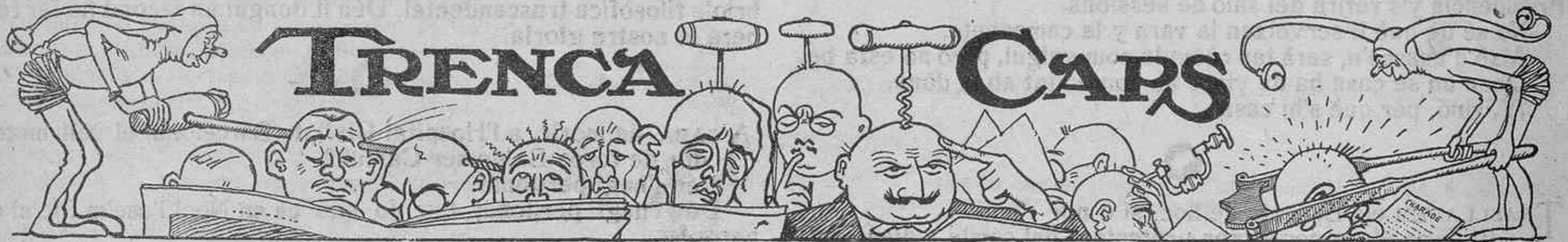
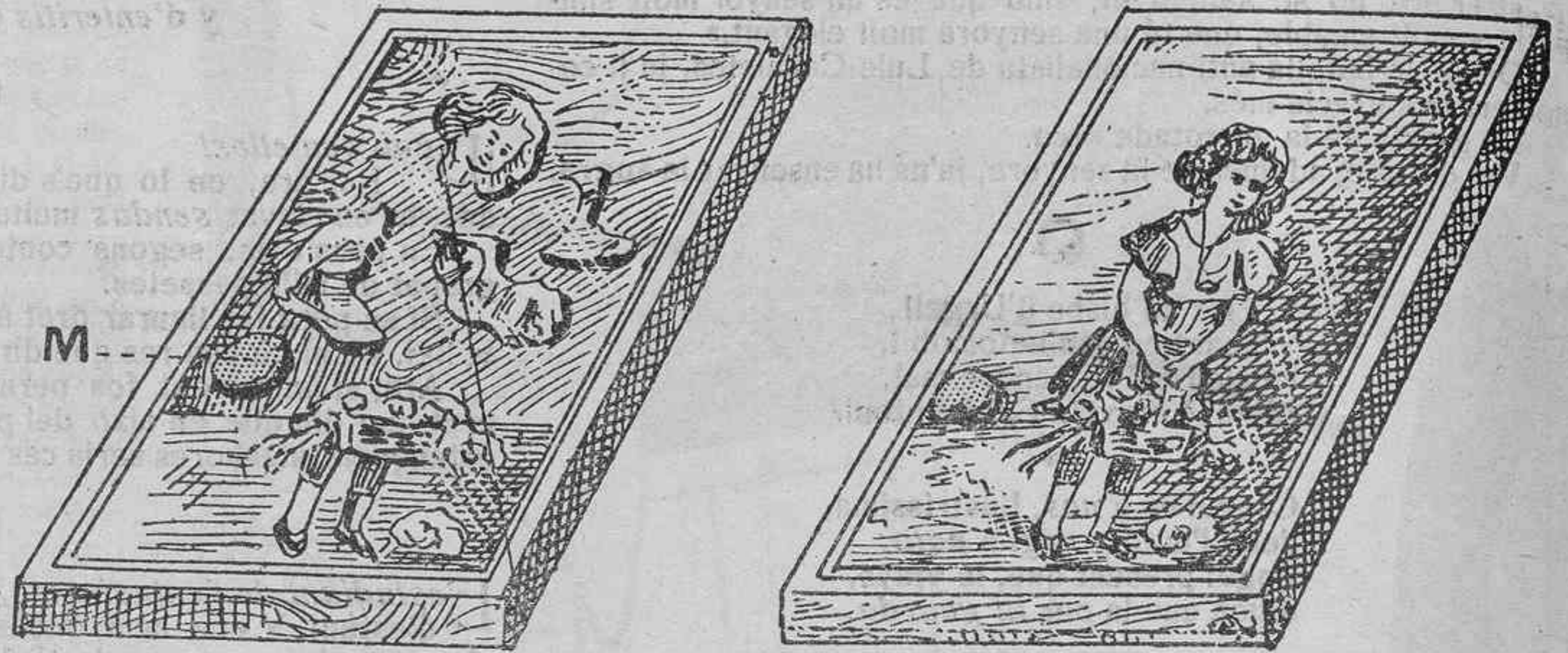
UNA JOGUINA NOVA. — LA BOLETA D'ARGENT VIU

L'ha inventada un tal Mathieu, de París, y es un bonic entreteniment pera probar la paciència.

Dins d'una caixeta plana, tapada ab un vidre y closa hermèticament, hi hà una boleta de mercuri (argent viu) y cinc o sis fragments d'una figureta de cartró; un d'ells, el corresponent a les cames, es ficso, y els altres van solts, d'assí d'allà, tal com indica el primer gravat.

Tot consisteix en fer bellugar la caixa, de modo que la boleta d'argent viu, al topar contra'ls fragments disseminats, vagi empenyent aquets y colocantlos a son degut lloc, fins que la figureta esdevingui completament construïda.

Això, que, a primera vista, qualsevol creurà difícil de conseguir, posat a la pràctica no ho'es,tant com sembla. No més vol una mica d'enginy y una dosis igual de paciència.

TRENCA CAPS

XARADA

Cada tres-quart, dos-sis que se'm'escapi el poc saber que guardo en tres darrer, tinc adoptat el bon primer-segona-tercera d'estudiar alguns moments. En sent les hu, tot fent l'ull viu, m'aixeco, prenc el meu dos y, ab aire satisfet, vaig en el lloc ont guardo tots els llibres, y allí, solet, vinga estudiarlos bé. Quan toca el torn a la gra-terça-quarta-quint, decidit, agafo els ingredients y un rato escric sobre qualche segona-terça de més o menys segon-primer. Tractantse de tercer-segon-tercera-quart-quint-plural, el plural-cinc sol ser molt diferent, puig busco de memoria primé y primer el resultat que treu. Seguint aixís, total, ab gran constancia, he ben lograt que no'm fugís de tres pobre sisè, bastant endormiscada, res del que vaig apendre essent xiquet.

PORE NORO

CONVERSA

- ¿Que aniras al «Liceu», demà?
- No, noi.
- Llàstima, tan bona òpera que fan.
- ¿Quina?
- La que hem dit tu y jo.

PAQUITU DEL PITU

ANAGRAMES

I

Al venir de tot, l'Eudald, me va regalà un total.

A. B. (a) LO RECTOR DE VALLFOGONA

II

A cambi d'una total, un pols de tot dona en Gual.

F. PAGÉS

GEROGLIFICS

I

KILO

R. VALLS

II

DOLS MALLORCA

VINT Y CINC

SOLUCIONS als darrers Trenca-caps

A la Xarada I: Picaportes.—A la Xarada II: Palantordera.—A la Xarada III: Picarol.—A la Targeta: Lo contramestre.—A la Conversa: Delft.—Al Jeroglific I: Lletrat.—Al Jeroglific II: Mitges.

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

ANUNCI

Sortirà el dia 10 de Desembre

1913

Sortirà el dia 10 de Desembre

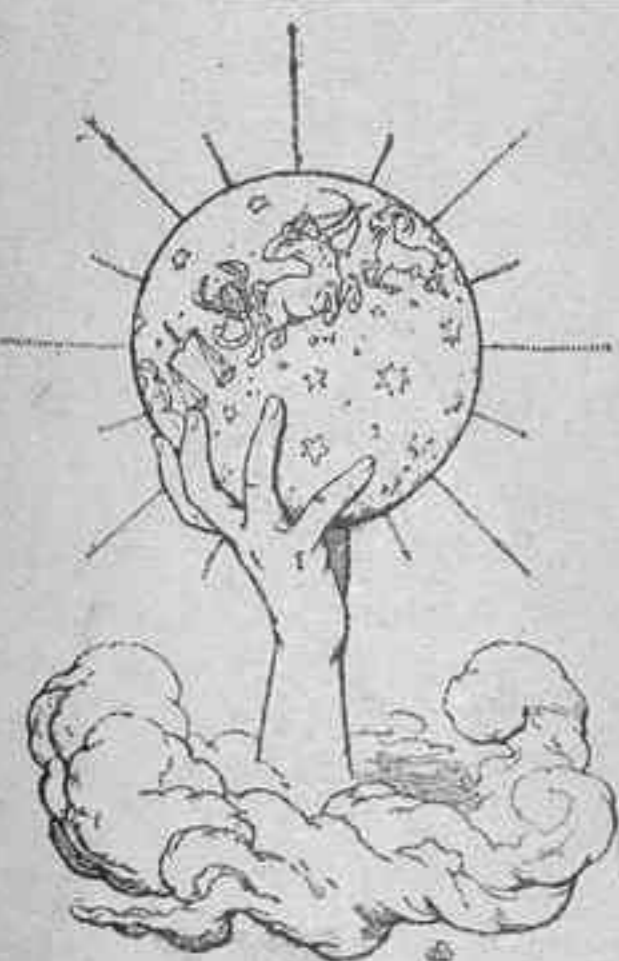
ALMANAC L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

SORTIRÀ, ENCARA QUE'L TEMPS NO HO PERMETI, EL DIA 10 DE DESEMBRE

Esplèndida coberta de l'APA : Els dotze mesos dibuixats d'un XINO

Les millors plomes de la terra : Els dibuixos tots són de firmes reputades

Valdrà, com sempre, UNA pesseteta

EL AÑO EN LA MANO

ALMANAQUE-ENCICLOPEDIA POPULAR DE LA VIDA PRÁCTICA, PARA 1913

Comprando este popularísimo y útil libro se adquiere una participación á un billete entero de la

LOTERÍA DE NAVIDAD

PRECIOS { Edición económica Ptas. 1'50
id lujo " 2 (Agotada)

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, además, un ral pera certificar. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

12

12

SÁNCHEZ SÓN TRUMFOS

Ahir, sols sabiem d'ell
que era una persona fina...
Avui ja s'ha declarat
repartidor de *tunyina*.